

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATT*Kjærlighet er respekt og uendelig tålmod.*

HAUK

DAGENS SUKK

Hvordan overlever sosialdemokratiet hvis folk vil bort fra velferdsstaten?

Modellsvikt

Chr. Anton Smedshaug

KRON OG MYNT

Det tyske sosialdemokratiets krisevalg på søndag illustrerer, sammen med Aps norske nederlag, nok en gang de fundamentale utfordringer europeisk sosialdemokrati står overfor.

Problemene skyldes i stor grad tilpasningene etter Berlinmurens fall i 1989 og EFs tilpasning til dette gjennom etablering av de fire friheter ved Maastricht-traktaten i 1993.

På denne tiden var sosialdemokratiet i Nordvest-Europa med som entusiastiske pådrivere og strateger. 1990-tallets sosialdemokrati utviklet markedsorienterte linjeskift som *Den tredje vei* under Blair og Brown i Storbritannia (1997–2010), og *Agenda 2000* med Schröders regjering (1998–2005) i Tyskland. Ikke minst sistnevnte bidro sterkt til å tilrettelegge for et endret arbeidsliv og markedsorientering gjennom Hartz-reformene. Etterkrigstidens sosiale markedsøkonomi i Europa gikk over til mer eller mindre ren markedsøkonomi, med moderne sosialdemokrater i førersetet. Av det tyske sosialdemokratiske parti SPDs gamle slagord – «Så mye marked som mulig, så mye stat som nødvendig» – stod bare første halvdel igjen.

Noe etter tusenårsskiftet mistet de gamle sosialdemokratier sin regjeringsmakt i land som Sverige i 2006, Danmark i 2001, Tyskland i 2005 og Nederland i 2002, etter at de fleste av dem hadde sittet i regjering i løpet av 1990-årene til over tusenårsskiftet – og administrert store endringer.

Mange hadde trodd at finanskrisen i 2007 og 2008 skulle gi framgang. Men så har ikke skjedd. Snarere har de store nederlagene kommet senere, som i parlamentsvalget i Nederland og presidentvalget i Frankrike i år, eller utraderingen av Pasok i Hellas etter landets dype krise. Norge var lenge motstrøms også her, men valget i 2017 glapp også for en opposisjon som så ut til å ha seieren i sin hule hånd. Modellen som ble utviklet med Maastricht-traktaten, og den påfølgende støtten til globaliseringens største suksess, EUs indre marked, har kostet sosialdemokratiet dyrt.

Kjernen i sosialdemokratiet er å kunne tilby trygghet, gjennom velferdsstaten, og økonomisk framgang, gjennom arbeidsmarkedet til de mange. Økende usikkerhet i jobbmarkedet og svak

reallønnsutvikling over lang tid har skapt stor frustrasjon. Et sterkt bidrag til dette har vært fri flyt av personer mellom land med store inntektsforskjeller. Dette har presset arbeidsmarkedet i Vest, særlig i bransjene for ufaglærte, håndverkere/bygg, transportører, renhold og i hotell- og restaurantsektoren. Det er påvist redusert lønnsutvikling og ikke minst økende arbeidsmarkeds kriminalitet.

Samtidig har den sterke etterspørselen tatt boligmarkedet til uante høyder og gitt generelt stor forgjelding i husholdninger i hele Vest-Europa. Vanlige folk blir presset ut av byer som

«Samfunnet kan ikke lenger planlegge bolig- eller arbeidsmarkedet»

London, og også i Norge opplever folk med vanlige lønninger i områder som Oslo og Bærum vanskeligheter på boligmarkedet.

Problemet er at samfunnet ikke lenger kan planlegge verken bolig- eller arbeidsmarkedet, og at de sentrale rammene for folks liv da er blitt borte. Man synes å trenge nasjonalstaten for å kunne gi vanlige folk et anstendig arbeidsliv, fungerende boligmarked og et verdiskapende næringsliv framfor sterk vekst i eiendomssektoren.

Når mobiliseringsgrunnlaget basert på økonomisk framgang og velferdsstat svikter, har sosialdemokratiet få andre saker igjen. Idet stadig flere ønsker seg

tilbake til fellesskapet i nasjonalstaten og de tradisjonelle (kristne) verdiene disse bygget på, har sosialdemokratiet få svar, og mange opplever det som at sosialdemokratiet har forlatt dette.

Utfordringene med fri flyt forsterkes ytterligere når jobbene blir færre og manuelle jobber automatiseres bort. Å sikre høy sysselsettingsrate i det 21. århundre bare i egen befolkning kan bli krevende nok. Det vil kreve sosial og politisk innovasjon basert på en generøs og optimistisk nasjonal fortelling.

Den amerikanske statsviteren Francis Fukuyama avslutter sin artikkel «The future of history» slik: «Den [nødvendige] mobiliseringen vil imidlertid ikke skje, så lenge middelklassen er bundet til forestillingene knyttet til forrige generasjon: at interessene deres er best tjent med stadig friere markeder og mindre stater.

Den alternative fortellingen er der ute og venter på å bli fortalt.»

Det må skje en like grunnleggende modellendring i årene framover, tilsvarende det sosialdemokratiet var igjenom på 1990-tallet, skal en revitalisering være mulig. Fornyet samfunnspatriotisme knyttet til fellesverdier, relevant kapitalismekritikk og framtidsrettet produksjonsøkonomi må bli noe av kjernen.

Chr. Anton Smedshaug,
Forfatter av boka «Europa etter EU»
Christian.Anton.Smedshaug@agrifanalyse.no

Økonomene Morten Jerven, Erik S. Reinert, Rune Skarstein, Camilla Øvald, Chr. Anton Smedshaug og Ebba Boye skriver onsdager i Klassekampen.

BYGGESTEINER: Har europeiske sosialdemokrater forlatt sine tradisjonelle verdier?

ILLUSTRASJON: KNUT LØVÅS, KNUTLVAS@GMAIL.COM

PÅ TEPPE**Kultur og kunnskap**

No kjem biografien om Lothepus, melder Samlaget, før dei fortel litt om seg sjølv:

Det Norske Samlaget er eit kultur- og kunnskapsforlag.

Mer å gå på

Statoil står for 0,25 prosent av global oppvarming, melder E24.

Her er det rom for økning.

Mysterium

Sei spiste sau, melder Lofotposten, og legger til:

Bonden tror ei ørn var involvert.

Mistenkt

Kan og bør

Dagbladet slår stort opp:

Pillene du ikke bør blande med alkohol.
... og pillene du bør blande med alkohol?

Klar tale

Dag og Tid samanfatar regjeringas politikk:

Seier éin ting, gjer noko anna.

Dyp stat

Morgenbladet skriver:

Sannheten om landet vi lever i, er grusom.

Enda en avis i konspirasjonsteoriens vold.

Naturlig

E24 melder at **Ice legger børsplanene på is.**

Men kongen var ikke død

NTB trekker melding om at kongen er død, klargjør telegrambyrået.

Rex

Lenge leve kongen!

Sløsing

Universitas slår fast at **privatskole betalte studenter 510.000 for å holde tett.**

Det gikk ikke så bra.

Godt sted

Oslo Venstre inviterer til seiersfest på **Siste Sang.**

Si nei

Bli din egen personlige trener, oppfordrer VG. Eller la være.

teppet@klassekampen.no